

Михальчук Н. О.,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ВИВЧЕННЯ МОЛОДІЖНОГО ТА СТУДЕНТСЬКОГО СЛЕНГУ З ПОЗИЦІЙ ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСУ

У статті визначено поняття “молодіжний” та “студентський сленг” в системі загального сленгу. Розглянуто особливості формування та функціонування американського та українського студентського сленгу. Досліджено певну вибірку одиниць американського студентського сленгу з подальшим аналізом засобів їх перекладу.

Ключові слова: молодіжний та студентський сленг, американський студентський сленг, український студентський сленг, засоби перекладу сленгу.

В статье определена сущность понятий “молодёжный” и “студенческий сленг” в системе общего сленга. Проанализированы особенности формирования и функционирования американского и украинского студенческого сленга. Исследована определённая выборка единиц американского студенческого сленга с проведением дальнейшего анализа способов их перевода.

Ключевые слова: молодёжный и студенческий сленг, американский студенческий сленг, украинский студенческий сленг, способы перевода сленга.

In this article the definitions “youth” and “student’s” slang in the system of general slang were determined. The peculiarities of forming and functioning of American and Ukrainian student’s slang were analyzed. Some excerpting of units of American student’s slang was investigated. The main methods of slang translation were analyzed.

Key words: youth and student’s slang, American student’s slang, Ukrainian student’s slang, the main methods of slang translation.

Проблема вивчення сленгу є однією чи не найскладнішою проблемою аналізу та інтерпретації тексту та дискурсу. Адже мова – це той засіб, за допомогою якого представники певної культури презентують себе, свою сутність. Мова відображає культурно-історичні особливості кожної епохи та, як правило, є зрозумілою лише людям, що живуть в цю епоху в даному соціальному просторі.

Абсолютно природнім є те, що сленг молоді найбільш жваво реагує на всі події нашого життя. Він відображає певні нові явища, а також сам змінюється в процесі суспільних перетворень. Проте, на сучасному етапі розвитку лінгвістики та перекладознавства сленг становить собою ще недостатньою мірою вивчену проблему, яка потребує подальшого дослідження. Це пояснюється, передусім, складністю самого феномену “сленг”, незвичними для людини умовами його вживання в мові, складністю лінгвістики тексту, насиченого одиницями сленгу, а також неоднозначністю його розуміння різними верстами населення, соціальними, етнокультурними групами тощо. Тому проблема вивчення сленгу є актуальною ще й з огляду на питання дискурсу тексту, його лінгвістичного аналізу та інтерпретації.

Різні аспекти сленгу вивчалися такими дослідниками, як Е.Патрідж, Г.Менкен, І.Гальперін, В.Вілюман, М.Маковський, В.Балабін, У.Потятинник та ін. Однак ці вчені розглядали сленг переважно з позицій лексико-стилістичних характеристик даної мовної одиниці аж до кінця першої половини ХХ-го ст. На особливу увагу заслуговує і той факт, що окремі дослідники ще з кінця ХІІІ-го ст. звернули увагу на найрізноманітніші вирази соціальної природи сленгу (наприклад, функціонування в обмежених соціоконтекстах), і саме в ХХ-му ст. було виділено суттєвий аспект цієї лексики – соціальний.

Отже, метою даної статті є проаналізувати особливості та засоби перекладу одиниць студентського сленгу з англійської мови на українську. Особливу увагу слід звернути на шляхи формування, функціонування та перекладу американського та українського студентського сленгу.

Відповідно до мети даної статті було поставлено такі завдання:

- 1) визначити поняття “молодіжний” та “студентський сленг” в системі загального сленгу;
- 2) розглянути особливості формування та функціонування американського та українського студентського сленгу;
- 3) дослідити певну вибірку одиниць американського студентського сленгу з подальшим аналізом засобів їх перекладу.

Вагомий внесок у дослідження американського сленгу зробив Г.Менкен [8]. Він стверджує, що сленг – це категорія загального розповсюдження, що перебуває за межами загальноприйнятих мовних норм. Г.Менкен, досліджуючи еволюцію сленгу, визначив закономірності, згідно з якими “тривалість життя” одних одиниць сленгу визначається століттями, інші ж “безславно гинуть, ледь з’явившись на світ” [8, с.115].

Суттєвим кроком у вивченні питання функціонування ненормативної лексики став доробок британського лексикографа Е.Патріджа [9]. Він одним із перших порушив питання щодо статусу сленгу. Е.Патрідж проаналізував культурно-історичні передумови динамічного розвитку неформального мовлення та зробив висновки щодо популярності сленгу на північноамериканському континенті. Лексикографічна праця вченого, вперше опублікована понад сорок років тому, до сих пір залишається актуальною, позаяк охоплює значну кількість лексичних одиниць англомовного світу, окреслює етимологію більшості з них. Отже, Е. Патрідж [9] і його послідовники – Дж.Грінок та Г.Кіттрідж [7] – визначають сленг як ті, що існують в розмовній сфері, досить неміцні, нестійкі, ніякою мірою не кодифіковані, а часто й зовсім неупорядковані й випадкові сукупності лексем, що відображають суспільну свідомість людей, які належать до певного соціального або професійного

середовища. Сленг розглядається як усвідомлюване, навмисне вживання людиною елементів загальнолітературного словника в розмовному мовленні в суто стилістичних цілях: для створення ефекту новизни, незвичайності, відмінності від визнаних зразків, для передачі певного настрою мовця, для додавання висловлюванню конкретності, жвавості, виразності, точності, стислості, образності, а також з метою уникання штампів, кліше, що досягається використанням таких стилістичних засобів, як метафора, метонімія, синекдоха, літота, евфемізм та ін.

Дослідник американського військового сленгу В.Балабін виходить із розуміння сленгу як ненормативної, неформальної, стилістично зниженої лексики порівняно великого прошарку населення, що використовується з метою здійснення певних мовленнєвих функцій (експресивної, оцінної, корпоративної, пейоративної, евфемістичної тощо) і складається з одиниць-сленгізмів, що мають різне лексикографічне маркування [1, с.37].

Досить цікавим є той факт, що термін "сленг" увійшов до вжитку в англійську лексикографію ще наприкінці XVIII-го – на початку XIX-го ст., але тоді під цим терміном розуміли фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні розбіжності з чітко встановленими мовними нормами. Навіть в ті часи окремі дослідники звернули увагу на найрізноманітні вияви соціальної природи сленгу, але тільки в XX-му ст. було виділено досить суттєвий аспект цієї лексики – соціальний. У 1911 р. Г.Бредлі [5] ідентифікував "інтенцію мовця" як важливий фактор у процесі ідентифікації сленгу. Дж.След [10], а за ним і Г.Дрейк [6] звернули увагу на психосоціальну мотивацію користувачів сленгового лексикону.

Зважаючи на те, що розмовна лексика вміщує в себе чітку експресивно-емотивну ознаку, теорія динамічної еквівалентності видається нам досить вдаюю для застосування у процесі перекладу текстів, які містять сленг. Адаже, зазначає З.Д.Львовська, динамічна модель перекладу включає деякі структурні, семантичні та функціонально-стилістичні обмеження, що визначають напрямок перекладацьких перетворень, у тому числі, й під час перекладу сленгу. Серед цих обмежень, в першу чергу, слід виокремити експресивні та металінгвістичні характеристики тексту оригіналу, його жанрово-стилістичні особливості, частотність вживання тієї чи іншої лексичної одиниці в мові перекладу у межах відповідного стилю тощо [4, с.55]. І.В.Корунець [3] вважає, що засоби перекладу залежать від структури, значення та мовного рівня змістових одиниць. Оскільки переклад є предметом лінгвістичного дослідження і він будується на визначенні значення мовних одиниць, то перекладач має орієнтуватися у рівнях цих мовних одиниць. І.В.Корунець виділяє наступні мовні рівні:

- 1) надсинтаксичний (super syntactical level) – відтворення текстів, абзаців;
- 2) синтаксичний (syntactical level) – відтворення словосполучень і речень;
- 3) лексичний (lexical level) – відтворення значень слів, словосполучень, ідіоматичних виразів;
- 4) морфологічний (morphological level) – відтворення складових елементів слова, що допомагає відтворити і його лексичне значення;
- 5) фонетичний (phonetic level) – відтворення звуків фонетики: всі терміни, географічні та власні назви, реалії суспільно-політичного життя відтворюються на фонетичному рівні [3, с.179].

Залежно від структури, мовного рівня та мети перекладу І.В.Корунець розрізняє кілька засобів перекладу: буквального, лексемний, послідовний, підрядковий та описовий переклад тощо [3, с.180].

Буквальний переклад (literal translation) – це такий переклад, коли відтворюється буквений чи звуковий склад оригіналу. За допомогою буквального перекладу відтворюються одиниці фонетичного та лексичного рівнів. Переважно, це власні та географічні назви, імена та реалії. До буквального перекладу відносяться:

- транслітерування – відтворення буквеного складу оригіналу: Ben Franklin – Бен Франклін (стодоларова купюра); Suzy – Сюзі (доларова монета);
- транскрибування – відтворення звукового складу оригіналу: loser – лузер; punk – панк; skinhead – скінхед.

Провідним засобом перекладу в сучасній перекладацькій практиці є транскрипція зі збереженням деяких елементів транслітерації. Оскільки фонетичні та графічні системи мов значно відрізняються одна від одної, передача форми слова мови оригіналу на мову перекладу є завжди певною мірою умовною та приблизною: absurdist – абсурдист (автор твору абсурду); kleptocracy – клептократія (злочинська еліта); skateboarding – скейтбордінг (катання на роликовій дошці).

Для кожної пари слів в мові формулюються правила передачі звукового складу слова мовою оригіналу, зазначаються випадки збереження елементів транслітерування та традиційні виключення з правил, прийнятих на теперішній час. Розглядаючи англо-українські переклади, елементи транслітерації, що найчастіше зустрічаються при транскрибуванні, виявляються, в основному, за умов:

- 1) транслітерування деяких редукованих голосних та приголосних, що не вимовляються: Dorset – Дорсет; Campbell – Кемпбел;
- 2) незбереженні подвійних приголосних між голосними та в кінці слів після голосних: boss – бос;
- 3) збереженні деяких особливостей правопису слова, які дозволяють наблизити звучання слова при перекладі до вже відомих зразків: Hercules missile – ракета "Геркулес"; deescalation – деескалація; Columbia – Колумбія.

Традиційні виключення стосуються, головним чином, перекладів імен історичних осіб та деяких географічних назв, що вже закріпилися в звичаях та в часі: Charles I – Карл I; William III – Вільгельм III; Edinburgh – Единбург;

- 4) калькування – відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) або фрази (лексеми) мови оригіналу перекладаються відповідними елементами мови перекладу: air head – порожня голова; bookworm – книжний черв'як; pass-fail – залік-незалік.

Сутність калькування полягає у створенні нового слова або сталого виразу в мові перекладу, що копіює структуру вихідної лексичної одиниці. Саме так робить перекладач, коли перекладає superpower як наддержаву,

mass culture як масова культура, green revolution як зелена революція та ін. У ряді випадків використання прийому калькування супроводжується зміною порядку наступності елементів лексичної одиниці, що піддається калькуванню: land-based missile – ракета наземного базування; Rapid Deployment Force – сили швидкого реагування; – напівкалькування – засіб перекладу, коли один з компонентів лексичної одиниці, що перекладається, транскрибується або транслітерується, а інший – перекладається шляхом пошуку відповідного еквіваленту: transnational – транснаціональний; miniskirt – міні-спідниця; yellow press – жовта преса [3, с.183].

Отже, буквальний переклад відтворює комунікативно нерелевантні (формальні) елементи оригіналу. Основною причиною використання буквального перекладу є бажання перекладача відтворити змістові елементи більш високого рівня еквівалентності, не забезпечивши передачу змісту на попередніх рівнях. У таких випадках буквальний переклад може супроводжуватися поясненнями, що розкривають дійсний зміст оригіналу [2, с.28].

Лексемний переклад (verbal translation) дуже часто застосовується перекладачами, студентами, учнями, коли треба відтворити значення окремого слова [3, с.184]. Знайдення перекладацького еквіваленту – це такий засіб перекладу, що відтворює зміст іншомовного оригіналу на одному з рівнів еквівалентності. Під змістом оригіналу мається на увазі вся передана інформація, яка вміщує як предметно-логічне (денотативне), так і конотативне значення мовних одиниць, що створюють текст, який перекладається, а також прагматичний потенціал тексту. Перекладацький еквівалент використовується з метою максимального збереження змісту оригіналу при перекладі, але в кожному окремому випадку перекладу змістове наближення до оригіналу може приймати максимальну ступінь за допомогою різних засобів. Критерієм еквівалентності на рівні мови певною мірою можна вважати двомовні словники, які за своєю природою не можуть враховувати суто контекстуальні, тобто мовленнєві значення слів та словосполучень. Вони встановлюють відповідності між словами двох мов лише на рівні мови, а не на рівні мовлення, не враховуючи конкретний контекст, або ж встановлюють зазначені відповідності, спираючись на типові контексти, що регулярно повторюються [2, с.18]. Наведемо декілька прикладів: beef – проблема; bug out – списувати; bust – невдаха; clam – помилка; duckets – гроші; fress – професор; kill – підсміюватися; poop sheet – розклад занять; pummeled – п'яний; windy – базікало.

Послідовний (або покрововий) переклад (word-for-word translation) – це такий переклад, коли кожне слово оригінального словосполучення чи речення перекладається і займає те саме місце, що і в оригіналі, та має той самий порядок слів. Найчастіше послідовний переклад застосовується в якості проміжної стадії в процесі пошуку оптимального варіанту перекладу. У випадку, якщо порядок слів у синтаксичній одиниці мови оригіналу і мови перекладу збігається, то такий послідовний переклад є літературним.

Підрядковий переклад (interlinear translation) – такий переклад комунікативних одиниць чи тексту, у якому сповна відтворюється зміст кожної мовної одиниці та речення оригіналу [3, с.185].

У випадках, коли вживається нова спеціальна лексика і неможливо знайти еквівалент у мові перекладу, виникає запитання, яким чином її слід перекладати. Тоді застосовується описовий переклад. Описовий переклад або експлікація – це такий переклад, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, що експлікує (описує) її значення, тобто надає більш-менш повне тлумачення значення відповідної лексичної одиниці в мові перекладу. За допомогою описового перекладу можна передати значення будь-якої лексичної одиниці, що не має еквіваленту в мові перекладу: conservationist – поборник охорони навколишнього середовища; whistle-stop speech – виступи кандидата в ході передвиборчої агітаційної кампанії.

Наприклад, нам треба перекласти українською мовою сленг fixer. У цього слова є багато значень, що позначають сленг: 1) торговець наркотиками; 2) людина-посередник між гангстером та урядом. Але останнім часом у сленгу fixer з'явилося нове значення – постійний пост перед будинком консульства, навчального або іншого закладу для ведення цілодобової охорони. Тобто, у даному разі не постає можливим перекласти сленг стисло, адже в українській мові відсутнім є аналогічний сленг.

Наведемо ще декілька прикладів: prelims – контрольна робота у вузі; nongraded – метод навчання без заліків і оцінок; multiversity / multiuniversity – університет з багатьма факультетами, відділеннями, курсами, кожний з яких є певним автономним інститутом; mixed media – доповідь, лекція, повідомлення з використанням декількох допоміжних засобів (кіно, радіо); false messiah – хтось або щось, що не виправдовує сподівань; 2,5 – університетський поліцейський або охоронець.

Недоліком описового перекладу є його масштабність, просторовість та багатослівність. Тому, як правило, цей засіб перекладу використовується в тих випадках, коли можна обійтися порівняно стислим тлумаченням: “Car owners from the midway towns ran a shuttle service for parents visiting the children injured in the accident. – Власники автомашин з міст, що розташовані між цими двома пунктами, безперервно привозили та відвозили батьків, які навідували своїх дітей, що постраждали під час аварії”.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що, перекладаючи спеціальну розмовну лексику необхідно дотримуватися, в основному, двох напрямків – або шукати аналогічну українську лексичну одиницю, що має приблизно таку ж експресивність (еквівалентний переклад), або тлумачити чи роз'яснювати певне значення, тобто використовувати описовий переклад.

У деяких випадках перекладачі обмежуються стилістично нейтральними варіантами, що передають лише загальний зміст слова або фрази. Завдання ж з пошуку в українській мові достатньо експресивних та образних характеристик сленгу цілковито покладається на перекладача. Тому не потрібно орієнтуватися на нейтральні, так звані “безжиттєві” еквіваленти, уникати пошуків більш масштабних, точних, ментально дотичних до певного народу, соціуму, етногрупи та ін.

Отже, в процесі запозичення українським студентським сленгом англійських слів в сферу загального вжитку включаються, як правило, не сублокальні лексичні одиниці, а слова стандартної англійської мови,

і тільки в процесі адаптації мовою-реципієнтом вони набувають відповідного стилістичного забарвлення та соціального маркування. Все це слід враховувати під час лінгвістичного аналізу та інтерпретації текстів, які вміщують сучасний молодіжний чи студентський сленг.

Література:

1. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу / В. В. Балабін. – К. : Логос, 2002. – 313 с.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М. : Наука, 1973. – 180 с.
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : [підручник] / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2001. – 448 с.
4. Львовская З.Д. Современные проблемы перевода / З.Д. Львовская. – М. : URSS, 2007. – 220 с.
5. Bradley H. Slang / H. Bradley // The Encyclopaedia Britannica. – 13th ed. – London : The Britannica, Inc., 1926. – Vol. 25. – P. 207-210.
6. Drake G.F. The Social Role of Slang / G.F. Drake // Language: Social Psychological Perspectives / [ed. by H. Giles]. – Oxford : Pergamon Press, 1980. – P. 63–70.
7. Greenough J.B., Kittredge G.L. Words and their Ways in English Speech / J.B. Greenough, G.L. Kittredge. – N.Y. : The Macmillan, 1929. – 318 p.
8. Mencken H.L. The American Language / H.L. Mencken. – N.Y. : A.A. Knopf, 1992. – 333 p.
9. Partridge E. Slang Today and Yesterday / E. Partridge. – N.Y. : The Macmillan, 1934. – 476 p.
10. Sledd J. On Not Teaching English Usage / J. Sledd // English Journal. – N.Y. : Random House, 1965. – Vol. 54. – P. 698-703.